

СОНЯЧНА ЛІЛІЯ

докторка історичних наук, старша наукова співробітниця відділу «Український етнологічний центр» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Хмельницький, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-00087580-7526>

SONIACHNA LILIA

a Doctor of History, a senior research fellow at the *Ukrainian Ethnological Center* Department of M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Khmelnyskyi, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-00087580-7526>

Бібліографічний опис:

Сонячна, Л. (2025) [Рецензія] Трембіцький А. М. Андрій Димінський (*1829 –†1905): етнограф, фольклорист : монографія. Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2024. 484 с., іл. *Народна творчість та етнологія*, 3 (407), 116–117.

Soniachna, L. (2025) [Review] TREMBITSKYI, Anatolii. *Andrii Dymynskiy (*1829 –†1905): Ethnographer, Folklorist: A Monograph*. Khmelnytskyi: Sole Trader Strykhar A. M., 2024, 484 pp., ill. *Folk Art and Ethnology*, 3 (407), 116–117.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2025. Опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Сучасний стан колективної свідомості українського суспільства спонукає до глибших історичних та культурних досліджень націєтвірних процесів. Тому поява нових праць, присвячених окремим історичним постатям, поверненню із забуття імен тих, хто впродовж століть сприяв формуванню української ідентичності та українського культурного простору, має важливе значення. Саме в цьому руслі провадить свої студії подільський науковець Анатолій Михайлович Трембіцький (доктор історичних наук, член НТШ, УІТ, НСКУ та ін.). Його авторство мають 10 монографій з біографістики й музеєзнавства, понад 700 статей. Це, зокрема, такі праці, як «Євфимій Сіцінський (1859–1937): наукова та громадська діяльність» (2009), «Мирослав Пінчак: історик і музеєзнавець» (2015), «Харитон Довгалюк: журналіст, письменник, священик (*1916 – †2006)» (2016), «Мовні студії Степана Риндика» (2016), «Родина Сіцінських – Чехівських – Січинських – Шандорів в українському історико-культурному просторі в кінці ХІХ – на початку ХХІ ст.» (2020); «Андрій Димінський (*1829 – †1905): етнограф, фольклорист» (2024), «Мусій Кондратенко (*1912 – †2011): педагог, краєзнавець, історик, музеєзнавець» (2025) та ін.

Представлена на огляд монографія відображає біографічні аспекти життя й діяльності одного з визначних подвижників української етнографії та фольклористики другої половини ХІХ ст. Андрія Івановича Димінського (*1829 – †1905). Це людина високих моральних цінностей, дослідник і популяризатор української історико-культурної спадщини. Народився він у с. Боршівка на Могилів-Подільщині (Східне Поділля) в сім'ї столяра-кріпака.

Розкриття життєвих шляхів А. Димінського науковець А. Трембіцький влучно розпочав віршованим твором видатного поета Р. Завадовича «Поділля». Далі автор структуровано висвітлив біографію та особистісно-індивідуальний потенціал українського етнографа й фольклориста, його суспільно-корисну діяльність як писаря сільського та волосного правління, а також інші цікаві життєві події народознавця.

У частині роботи про творчу спадщину вчений проаналізував способи й методи записування фольклору та етнографії Андрієм Димінським. Фольклорні матеріали містять оповідання, паремії, казки, пісні, а до етнографічних належать описи подільського весілля, побуту й одягу подільських селян, забобонних обрядів під час будівлі хат у Подільській губернії, чумацького промислу. А. Трембіцький надав оцінку зазначених методів записування етнографом з погляду важливості істинного відтворення вивчених процесів і явищ без їх прикрас чи догоджання політиці владі на цій території України в той час.

Наукової цінності монографії додають фольклорно-етнографічні матеріали подолянина, які сучасний дослідник частково упорядкував зі збереженням оригінального стилю викладу та мови. Уперше публікуються зібрані етнографом матеріали про явища природи, винаходи, прикмети, знахарювання, замовляння, демонічних персонажів. Тут представлені й різні фольклорні жанри: казки, фантастичні й жартівливі вигадки, дотепи, загадки, прислів'я, гаївки. Розкрито особливості традицій родинного й громадського життя, весілля Ушицького повіту села Струги (70-ті роки ХІХ ст.), чумацького промислу Київської губернії, а також подано опис городища Маторське Ушицького повіту тощо. Знову ж таки їхня цінність полягає в передаванні істинного відображення історичних даних та світобачення, світовідчуття й світосприйняття українського народу.

У частині монографії «Етнографічні записи Йосипа Димінського» автор перевидав віднайдений спадок сина Андрія Димінського про запуски, сільські покарання, судові й самосудні спори, весільні звичаї та настанови [нечесній] молодій, які відтворюють головні аспекти світогляду і звичаїв подолян у досліджуваних сферах життя.

Важливе значення мають сформовані науковцем додатки. Вони містять епістолярну спадщину видатного подільського етнографа (усього 22 листи), шість споминів про нього, 46 гасел, заміток і коротких статей про Андрія та Йосипа Димінських. У цьому виданні автор розмістив також список міст (1), містечок (16) і сіл (86) Ушицького повіту станом на 1891 рік.

Монографія А. Трембіцького стала комплексним дослідженням життя, діяльності та творчих надбань подільського етнографа й фольклориста Андрія Димінського на основі аналізу всього наявного комплексу нарративних джерел і матеріалів з архівів України та Росії, зокрема, з родинного архіву автора. Науковцю вдалося всебічно розкрити його особистість як приклад свідомого, послідовного, відповідального й цілеспрямованого у своїх діях народознавця, що пройшов ряд професійних трансформацій у своєму житті. А. Трембіцький глибоко охарактеризував різноаспектну діяльність визначного дослідника української культури другої половини ХІХ ст., який відіграв важливу роль у системному збиранні, збереженні, справжньому відтворенні й популяризації усної народної творчості подолян та українців інших етнорегіонів. Праці народознавця займають гідне місце в українській культурній спадщині загалом, адже допомагають ще більше й глибше пізнавати істинний світогляд, менталітет та моральні цінності українців.

Отримано / Received 25.03.2025

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 04.09.2025